

Understanding the Music

Philip Wallage

Soms heb ik op zondagochtend Radio 4 aanstaan om wat naar klassieke muziek te luisteren. Als achtergrondmuziek vind ik dat prettig en in elk geval niet hinderlijk. Mijn ervaring is heel anders wanneer ik nu en dan in het Concertgebouw kijk en luister naar musici. Mijn oordeel over 'dezelfde' muziek is dan al veel genuanceerder en gevarieerder. De nuances en fijne waarnemingen worden nog sterker wanneer je jezelf wat verdiept in de materie. Zo woonde ik onlangs een concert bij van Het Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van Ingo Metzmacher. Uitgevoerd werd 'Le chant du rossignol' van I. Stravinsky (1882-1971). Ik had deze keer vooraf wat gelezen over het leven van Stravinsky en het verhaal achter de compositie. Wat ik hoorde kon ik nu plaatsen in de context van het leven van de componist en de achtergrond en bedoeling van de compositie. Het gevolg: ik begreep de muziek veel beter, beleefde de voorstelling veel intensiever en luisterde veel aandachtiger. Mijn oordeel over de muziek was onderbouwd.

Wat heeft dit te maken met het accountantsvak? Veel. Vergelijk *understanding the music* maar eens met het in ons vak veel gebezigde motto *understanding the business*.

Honderd jaar geleden was dat motto nog onbekend onder accountants. Zij stortten zich op de cijfers zonder zich echt te verdiepen in de omgeving van de te controleren onderneming. Controleren stond vooral gelijk aan het integraal afvinken van posten in de boekhouding aan de hand van basisdocumenten.

Prof. dr. Ph. Wallage is partner bij KPMG Accountants en hoogleraar Accountantscontrole aan de Universiteit van Amsterdam.

Begrijpen

Een moderne accountantscontrole lijkt nauwelijks meer op die van honderd jaar geleden. Accountants maken nu waar mogelijk gebruik van het interne beheersingssysteem, dat een betrouwbare jaarrekening moet waarborgen. Ze analyseren vooraf de risico's zodat ze hun controle kunnen richten op posten en processen met een verhoogd risico op fouten.

Accountants leggen de laatste decennia ook steeds meer de nadruk op het goed begrijpen van de interne en externe omgeving van de te controleren onderneming – 'understanding the business'. Alleen dan kunnen ze – vergelijk mijn observatie over Stravinsky – een goed gemotiveerd oordeel vellen over de getrouwheid van de weerslag van gebeurtenissen en activiteiten in de financiële cijfers. 'Understanding the business' vergt onder meer kennis van politieke, economische, sociale en technologische ontwikkelingen, kennis van de specifieke markt waarin de onderneming opereert, en kennis over de strategie, de interne organisatie en de 'tone at the top'. De accountant vertaalt deze factoren in zogenaamde bedrijfsrisico's en gaat na wat de invloed van deze risico's kan zijn op de jaarrekening. (Van Leeuwen en Wallage, MAB, maart 2002).

Vervolgens beoordeelt hij of deze risico's voldoende worden afgedekt door de aanwezige interne beheersingsmaatregelen. Is dit niet het geval, dan gaat de accountant de zogenaamde restructureringen met gegevensgerichte controlewerkzaamheden te lijf.

Zorgen

Hoe logisch dat ook moge zijn, het is in de praktijk niet eenvoudig. Het vertalen van kennis over de omgeving in risico's van de jaarrekening kost veel tijd en vergt ervaren accountants met sectorspecifieke expertise. De boekhouddebacles van de afgelopen jaren dreigen de aandacht voor 'understanding the business' te laten verslappen: er is weer een duidelijke trend aan het ontstaan naar meer gegevensgericht

controleren. Met als mogelijk gevolg: er wordt minder tijd besteed voor het begrijpen van de omgeving. Dat baart me enige zorgen, zeker omdat er een rationele druk is om de controle efficiënt uit te voeren, en omdat in de buitenwereld (inclusief toezichthouders) na een incident vrijwel steeds de roep klinkt om meer controle.

Het zou echt verkeerd zijn als de aandacht voor het begrijpen van de interne en externe omgeving van de onderneming verslapt. Deze stelling wordt onder meer ingegeven door de onderzoeksresultaten van Beasley, Carcello en Hermanson (1999). Zij onderzochten alle Amerikaanse frauduleuze financiële verslaggeving over de periode 1987-1997. De onderzoekers verwoordden de implicaties voor de accountant als volgt:

'There is a strong need for the auditor to look beyond the financial statements to understand risks unique to the client's industry, management's motivation toward aggressive reporting, and client internal control (particularly the tone at the top), among other matters.'

Vaststellen dat de cijfers een getrouw beeld van de werkelijkheid geven is dus niet goed mogelijk door alleen naar de cijfers zelf te kijken. Alleen door 'understanding the business', kunnen de cijfers goed worden geïnterpreteerd en kan een gemotiveerd oordeel over de betrouwbaarheid en toereikendheid worden verkregen. ■